Rok 9. **Warszawa, dnia 31 stycznia 1933 r.** **Nr. 2**

OSZCZĘDNOŚĆ

DWUTYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWIE ORGANIZACJI OSZCZĘDNOŚCI W POLSCE

ORGAN ZWIĄZKU MIEJSKICH I POWIATOWYCH KAS OSZCZĘDNOŚCI W WARSZAWIE

Prenumerata z przesyłką pocztową wynosi:

Rocznie	zł. 32.—
Półrocznie	„ 16.—
Kwartalnie	„ 8.—
Miesięcznie	„ 3.—
Cena Nr. pojedyńcz. .	„ 1.40

Redaktor WACŁAW GAJEWSKI

REDAKCJA I ADMINISTRACJA:
Warszawa, ul. Ś-to Krzyska 13.
Konto czekowe w P. K. O. Nr. 1520.

Nakład i wydawnictwo „Samorządowego Instytutu Wydawniczego" Sp. z ogr. odp. w Warszawie, ul. Ś-to Krzyska Nr. 13 — Telef. 442-63.

Nasze hasło

Depresja gospodarcza ciąży coraz bardziej nad wszystkiemi warsztatami pracy. Kurczy się obrót, redukują szeregi pracowników, ogranicza się ilość dni pracy, zwężają kredyty. Następuje anemja — życie gospodarcze tli słabym ogieńkiem.

Do osłabionego tempa pracy i obrotów muszą się przystosować wszystkie warsztaty. Te, które nie mają tych zdolności lub które nie są w stanie redukcję zastosować do tego stopnia czy to ze względu, że pracowały przedewszystkiem cudzym kapitałem, czy też, że koszta stałe warsztatu, niezależnie od tego czy jest on w ruchu czy nie, są zbyt wysokie, — muszą być likwidowane. Zamieranie ich robi miejsce dla pozostałych, ale jednocześnie potęguje anemję ogólną.

Obserwacja uważna pozwala stwierdzić, że większą zdolność przystosowania się do powszechnej depresji mają warsztaty średnie i mniejsze. Tak jest w przemyśle, gdzie lewiatany łódzkie skarżą się na ruchliwość małych płotek, które potrafią produkować, gdy wielkim produkcja się nie opłaca, tak jest w handlu i rolnictwie.

Właściciel małego i średniego warsztatu łatwiej może „zacisnąć pasa" własnych potrzeb życiowych, ograniczając minimum swojej egzystencji do stopnia, jakiego żadna kalkulacja i statystyka wytłomaczyć nie może.

Przy tem ograniczeniu się do stanu prawie że wegetacji, potrafią te warsztaty lepiej niż inne większe do ostatniego tchu wywiązywać się ze swoich zobowiązań, płacąc procenta od pożyczek i podatki. Są one również w stanie wykorzystać każdą okazję, każdą możliwość do puszczenia w ruch zakładu, do wytwórczości w takich rozmiarach i w takiej formie, na jaką chwilowa choćby konjunktura zezwala.

Podkreślam te cechy nie dlatego, aby apoteozować drobny warsztat rzemieślniczy czy samowystarczalne drobne gospodarstwo chłopskie, ażeby wyprowadzać wnioski o specjalnej preferencji dla tych warsztatów ze strony państwa, chodzi mi tylko o przypomnienie tych wielkich życiowych sił, jakie tkwią w małem i średniem gospodarstwie, a które pozytywnie przejawiają się specjalnie w okresach ciężkich, gdy stawka idzie o to, czy się załamiemy, czy też wytrwamy?

Kto z pośród instytucyj kredytowych pracuje z temi warsztatami, kto dopomaga im w ich rozwoju, w ich unowocześnieniu, kto wyrywa ich z ram naturalnej gospodarki i wprowadza w krąg wymiany ogólnego gospodarstwa narodowego? Kto wreszcie jest jedyną pomocą i jedynem oparciem w momencie nieszczęścia dla całej masy drobnej inteligencji, świata urzędniczego?

Nieliczne i mało zasobne banki nasze pracują tylko z wierzchołkami naszego życia gospodarczego — z dużym przemysłem, z większym handlem, wielkim rolnikiem.

P. K. O. gromadząca duże kapitały zbiera je, by lokować w papierach długoterminowych, zasilając swą gotówką wielkie banki, państwo i związki prawno - publiczne.

C a ł a w a r s t w a ś r e d n i a i d a l e j w d ó ł w s z y s t k i e d r o b n e w a r s z t a t y, s ą o b s ł u g i w a n e w y ł ą c z n i e p r z e z K o m u n a l n e K a s y O s z c z ę d n o ś c i i s p ó ł d z i e l n i e k r e d y t o w e.

Rola Komunalnych Kas Oszczędności jest pod tym względem pierwsza, gdyż zgromadziły one dwa razy większe zasoby niż spółdzielnie (611 miljonów wobec 314).

Komunalne Kasy Oszczędności są więc instytucjami s t a n u ś r e d n i e g o wielkich mas naszego społeczeństwa, reprezentujących największą si-

łę potencjonalną, jeżeli idzie o przyszłość, i największą odporność na ciosy teraźniejszości.

To jedynie dół — stan średni i masy ludowe złożyły w Kasach drobnemi kwotami sześćset miljonów.

I te sześćset miljonów Kasy oddają z powrotem tymże warstwom w postaci dogodnego na miejscu kredytu, umożliwiając handlującemu zakup towaru, rzemieślnikowi materjału, którym pracuje, rolnikowi ułatwiając spłatę rodzeństwa przy podziale spadku, zakup gruntu, budowę domu czy budynku gospodarskiego, wreszcie zakup narzędzia droższego czy inwentarza żywego, pracownikowi fizycznemu czy umysłowemu zakup działki gruntu czy możność dokończenia budowy własnego domku.

Im bardziej Kasa jest zasobna, tem więcej pomóc może, tem silniej koncentruje w sobie możność zaspokojenia wszelkich potrzeb kredytowych miejscowych.

W tem związaniu z gruntem miejscowym jest siła i znaczenie Kas Komunalnych.

Nie wyciąga ona tylko soków miejscowych, by je użyć na inne ogólniejszego znaczenia potrzeby pozamiejscowe — przeciwnie, oddaje to co zebrała życiu gospodarczemu miejscowemu z powrotem.

Kto więc chce podniesienia nurtu życia miejscowego, kto chce wzmożenia tętna pracy drobnych i średnich warsztatów, najpewniejszych jako płatników swych zobowiązań i podatków, ten winien dążyć do rozwoju Kas Komunalnych, jedynych poza spółdzielniami kredytowemi instytucyj, które pracują na miejscu ze średniem i drobnem gospodarstwem.

Rozwój Kas zależy od wielkości złożonych w nich oszczędności. Obowiązkiem kierowników Komunalnych Kas Oszczędności jest przypominanie całemu średniemu stanowi i całemu dołowi gospodarczemu, żeby swe oszczędności niósł do „swej" instytucji, jedynej, która może mu pomóc, jedynej, z którą on może na miejscu pracować jako wkładca i jako kredytobiorca.

To jest hasło bojowe Komunalnych Kas Oszczędności.

Wacław Gajewski.

Kasy oszczędności we Francji

3. Sytuacja gospodarcza kas francuskich.

A teraz zobaczmy, jak w wyżej naszkicowanych ramach prawnych, rozwijają się kasy francuskie. Ograniczymy się z konieczności do niektórych danych cyfrowych, niech one nam posłużą dla skompletowania obrazu.

Ogólna ilość kas oszczędności wynosi 685. Z liczby tej 125 kas przypada na Alzację i Lotaryngję oraz 11 na kolonje francuskie (właściwie tylko Algerja). Jeżeli chodzi o podział kas według poszczególnych typów, to przedstawiają się one następująco:

kasy municypalne z gwarancją Państwa	279
kasy autonomiczne z gwarancją Państwa	248
kasy mieszane z gwarancją Państwa	33
kasy municypalne z gwarancją Państwa (Alzacja i Lotaryngja)	59
kasy municypalne z gwarancją komunalną (Alzacja i Lotaryngja)	66

Charakterystyczną cechą jest b. gęsta sieć oddziałów (succursales) i zbiornic (bureaux auxiliaires); prawie połowa kas (252) posiada swe oddziały. Na 1 stycznia 1930 r. oddziałów tych było 1.951, zbiornic zaś 50. Oddziały te rozmieszczone są głównie w siedzibach kantonów (953) i gmin (987). Można powiedzieć, że rozwój liczebny kas francuskich idzie w kierunku zakładania oddziałów.

Rozwój wkładów w francuskich kasach oszczędności ilustruje poniższe zestawienie (dla orjentacji podajemy obok sumy wkładów po przeliczeniu na obecny zł. polski, również wskaźnik wzrostu wkładów w przeliczeniu na złote, przyjmując za podstawę rok 1927 = 100):

W końcu roku	Metropolja (z Algerją)			Alzacja i Lotaryngja			Cała Francja razem		
	Milj. fr.	Milj. zł.	Wskaźnik	Milj. fr.	Milj. zł.	Wskaźnik	Milj. fr.	Milj. zł.	Wskaźnik
1913	4.110.5	7.070.0	137	244.1	418.9	152	4.354.6	7.448.9	137
1923	2.287.0	4.474.9	87	621.0	335.3	122	8.908.0	4.810.2	88
1924	8.577.0	3.945 4	76	616.0	273.3	99	9.193.0	4.218.7	77
1925	9.854.0	4.138.6	80	584.1	245.3	89	10.438.0	4.383.9	80
1926	11.237.0	3.258.7	63	559.9	162.3	59	11.796.9	3.421.0	62
1927	14.747.9	5.161.7	100	734.6	275.1	100	15.482.5	5.436.8	100
1928	18.186 6	6.365.3	123	987.0	345.4	125	19.173.6	6.710.7	123
1929	20.527.7	7.184.6	139	1.215.0	425.2	154	21.742.7	7.609.8	140
1930	23.556.3	8.247,7	160	—	—	—	—	—	—
1931	30.282.2	10.599.0	205	—	—	—	—	—	—

A oto zestawienie, obejmujące ilość książeczek oszczędnościowych:

W końcu roku	Metropolja (z Algerją)		Alzacja i Lotaryngja		Cała Francja razem	
	Liczba absolutna książeczek	Wskaźnik	Liczba absolutna książeczek	Wskaźnik	Liczba absolutna książeczek	Wskaźnik
1927	9.041.317	100	520.068	100	9.561.385	100
1928	9.251.791	102	540.000	102	9.791.800	102
1929	9.314.766	103	565.000	154	9.879.800	103
1930	9.563.211	106	—	—	—	—
1931	9.829.022	109	—	—	—	—

W zestawieniach powyższych brak jest danych dla Alzacji i Lotaryngji za lata 1930 — 1931. Przyjmując tempo przyrostu wkładów i książeczek w tych 2 prowincjach w/g wskaźnika dla Metropolji, otrzymamy dla całej Francji za rok 1931 zgórą: w k ł a d ó w 11.145.4 m i l j. z ł. i k s i ą ż e c z e k o s z c z ę d n o ś c i o w y c h 10.421.900.

Widzimy, że rozwój kas francuskich jest naprawdę imponujący. Kasy francuskie zdołały już w r. 1929 przewyższyć przedwojenny stan wkładów, czyli pokryć z nadwyżką straty zadane wojną i inflacją waluty. (W Polsce do dn. 31.XII.1931 r. K. K. O. odrobiły zaledwie 34.7% stanu przedwojennego).

Znaczenie cyfr powyższych uwypukli się jeszcze wyraźniej, skoro porównamy je z cyfrą ludności Francji. Ludność Francji wynosiła w 1931 r. około 41.835 tys. (Dla porównania podajemy odnośne dane dla Polski).

Wyszczególnienie	Kasy oszczędności		Kasy oszczędności i P. K. O. razem	
	Francja	Polska	Francja	Polska
Suma wkładów na głowę ludności .	266 zł.	19 zł.	433 zł.	29 zł.
Suma wkładów na 1 książeczkę .	1.069 zł.	472 zł.	928 zł.	458 zł.
Ilość książeczek na 100 mieszk. . .	24.9 książ.	3.9 książ.	46.7 książ.	6.3 książ.

Dane powyższe nadzwyczaj jaskrawo uwidaczniają nasz nikły stan oszczędności w porównaniu z francuskim. Pocieszać się możemy jednak tem, że tempo naszego wzrostu rocznego oszczędności jest b. silne.

Ten imponujący stan oszczędności zawdzięcza Francja między innemi także dzięki dużej opiece, jaką otacza ją Państwo, przyznając wkładom oszczędnościowym znacznie wyższe oprocentowanie od tego, jakie mogłyby te kapitały uzyskać na rynku pieniężnym czy kapitałowym. Dowodzi tego poniższe zestawienie.

Rok	Stopa płacona przez Kasę Depozyt.	Stopa dysk. Banku Francji (przec. roczna)	Stopa proc. na rynku pryw. (przec. roczna)	Stopa realnego dochodu z oblig. (przec. roczna)
1924	4.25	6.02	—	7.02
1925	4.50	6.52	—	9.11
1926	4.50	6.58	—	8.76
1927	4.50	5.23	2.99	6.58
1928	4.25	3.53	2.98	5.33
1929	4.00	3.50	3.46	4.89
1930	4.00	2.71	2.32	3.82
1931	4.25	2.11	1.56	3.70

Wszystkie kasy gwarantowane przez Państwo przelewają zebrane kapitały do Kasy Depozytowej. Podajemy poniżej zestawienie za rok 1930, ilustrujące sposób, w jaki Kasa ta zużytkowuje powierzone jej kapitały:

w bonach Obrony Narodowej (mało intratne)	fr.	3.887.280.000
na rach. bież. w Skarbie Państwa i Banku Franc.	„	750.410.000
w rentach państwowych	„	18.703.462.000
w obligacjach	„	581.480.000

Fundusz rezerwowy i gwarancyjny Kasy Depozytowej wynosił na koniec 1930 r. sumę fr. 1.908.357.732 fr., t. j. 8,1% wkładów. Fundusz rezerw. i gwar. kas czyli ich „majątek osobisty“ wynosił na 31 grudnia 1931 r. sumę fr. 604.291.447 fr., co stanowi 1,9% wkładów. Jest on zatem stosunkowo niewielki, jednakże łącznie z funduszem rezerwowym Kasy Depozytowej stanowi on ok. 10,6% wkładów, co przy gwarancjach Państwa, zapewnia wkładom całkowitą pewność.

W r. 1931 otrzymały kasy tytułem oprocentowania (przy 4,25%) sumę 1.134.686.116 fr. Z tego wypłaciły wkładcom (przy stopie 3,50 — 3,75%) ok. 970 milj. zł. procentów. Różnica stanowi dochód kas i po odpisaniu na powiększenie funduszu rezerwowego i gwarancyjnego idzie na wydatki kas. Powiększenie w ostatnim roku dochodu kas o 0,25% wzmogło dążenie kas do udoskonalenia obsługi klijenteli, wzmocnienia propagandy, powiększenia funduszów na cele społeczne i polepszenia sytuacji funkcjonarjuszów kas.

Na zakończenie należy tu parę słów poświęcić działalności kas francuskich na polu akcji budowy tanich mieszkań. Ustawa z 1895 r. zezwala kasom przeznaczać pewną część ich „majątku osobistego“ na tę akcję. Do końca 1929 r. przeznaczono na ten cel 52.435.000 fr. Z drugiej strony Kasa Depozytowa może przeznaczać pewne sumy towarzystwom budowy tanich mieszkań, bądź ze swych funduszów własnych, bądź też funduszów własnych kas (fundusze oszczędn., emerytalne, ubezpiecz.), któremi zarządza. Z obu źródeł do końca 1929 r. Kasa przeznaczyła na ten cel (o formie zakupu obligacyj towarzystw budowlanych i pożyczek) sumę 24.197.700 fr.

(C. d. n.) *B. Obszyński.*

Taryfa opłat stemplowych, wiążących się z czynnościami Komunalnych Kas oszczędności

Uwaga 1. Stawki opłat stemplowych w niniejszej taryfie oznaczone są bez doliczenia 10% dodatku, przewidzianego rozporządzeniem Ministra Skarbu z dn. 6.3.1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 23, poz. 138). Przy uiszczaniu tych opłat znakami stemplowemi (przez naklejenie znaczków stemplowych względnie przez użycie urzędowego blankietu wekslowego) dodatek ten uiszcza się w cenie nabycia znaku (różnica między uwidocznioną na znaku wartością nominalną a ceną nabycia). Przy uiszczaniu opłaty stemplowej gotówką w Kasie Urzędu Skarbowego (Urzędu Opłat Stemplowych), lub za pośrednictwem Pocztowej Kasy Oszczędności, oprócz kwoty, obliczonej według niniejszej tabeli, należy uiścić 10% tej kwoty.

Uwaga 2. Dział XI tabeli zawiera objaśnienia ogólne o sposobach uiszczania opłat z wyjątkiem tych opłat, które muszą być uiszczane zapomocą rejestru (objaśnienia co do tych ostatnich umieszczono przy odnośnych opłatach). W tekście zaś działów I — IX przy poszczególnych opłatach umieszczono odsyłacze, wskazujące właściwe sposoby uiszczenia.

Uwaga 3. Objaśnienie skrótów:

a) u. o. s. — ustawa z dn. 1.7.1926 r. o opłatach stemplowych (Dz. U. R. P. z r. 1932, poz. 41, poz. 413),

b) r. w. s. — rozporządzenie wykonawcze z dn. 10.X.1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 99, poz. 842),

c) rozp. K. K. O. — rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 13.4.1927 r. o komunalnych kasach oszczędności (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 339),

d) K. K. O. — Komunalna Kasa Oszczędności,

e) wyrażenie „bank" oznacza wogóle osoby, trudniące się czynnościami bankowemi.

Dział I. Wkłady oszczędnościowe.

	Wysokość opłaty
Pokwitowanie K. K. O. z przyjęcia wkładki (art. 28 rozp. K. K. O.)	wolne
Pokwitowanie wkładcy z odbioru części lub całej wkładki:	
a) jeżeli zwrócona kwota nie przywyższa 100 zł. (art. 137 punkt 2 u. o. s.)	wolne
b) jeżeli zwrócona kwota przewyższa 100 zł. (art. 136 u. o. s.)	25 gr.

Uiszczenie według Dz. XI A1 lub A2 lub A5 lub A6.

Dział II. Sprzedaż, kupno i zamiana papierów wartościowych.

Opłaty z tego działu uiszcza się bez zaokrąglenia wzwyż do 10 groszy.

K. K. O. jest — wobec Skarbu Państwa — obowiązana sama do uiszczenia opłat według tego działu, a mianowicie przez zapisanie opłaty do rejestru (wzór 8 do § 124 r. w. s.) zasadniczo tylko w przypadkach, gdy przy sprzedaży lub kupnie papierów wartościowych n i e posługiwała się maklerem przysięgłym (w tym ostatnim bowiem przypadku opłatę uiszcza makler, który może ściągnąć ją po połowie od każdego z kontrahentów); wyjątki podano niżej, przy poszczególnych przypadkach kupna lub sprzedaży.

Schemat rejestru — wypełniony przykładowo — jest następujący:

Rejestr opłat stemplowych od obrotu papierów wartościowych.

1	2	3	4	5	6	7	8	9		10		11
Pozycja	Data zapisania do właściwej księgi (kol. 8)	Nazwisko i imię (Firma i nazwa)		Określenie papierów wartościowych			Określenie księgi handlowej do której zapisano brane akcje	Kwota wzięta za podstawę wymiaru		Opłata stemplowa		Uwagi
		zbywcy (sprzedawcy i t. p.)	nabywcy (kupującego i t. p.)	rodzaj	ilość sztuk	wartość nominalna		zł.	gr.	zł.	gr.	
1	12/1933	J. Ślaski	—	Akcje Banku Polskiego	5	—	Ks. pap. procent.	432	50	—	43	
2	„	„	—	7% L. Z. Banku Gosp. Kraj.	2	—	„	166	50	—	8	
3	„	—	Pow. K. K. O. w №......	4½% L. Z. Ziemsk.	12	—	„	444	—	—	4	Zamiana; Kurs giełdy warsz. z II/I
4	„	Pow. K.K. O. w №...	—	8% L. Z. Warsz.	10	—	„	—	—	—	—	
5	13/1	—	T. Głąb	8% L. Z. Bank. Gosp. Kraj.	—	1200	„	1128	—	—	56	

K.K. O. winna zapisać do swego rejestru przypadki następujące:

A. Przy sprzedaży lub kupnie na własny rachunek, jeżeli:

Opłata wynosi

a) s p r z e d a ł a innemu bankowi (krajowemu lub zagranicznemu) (art. 80 p. 2 c. u. o. s.; § 124 r. w. s.)
papiery wart. o niestałem oprocentowaniu 0,05%
„ „ stałem „ 0,01%

b) sprzedała osobie, nie będącej bankiem lub nabyła od takiej osoby (art. 80 p. 2 b u. o. s.; § 124 r. w. s.)
papiery wart. o niestałem oprocentowaniu 0,1% [1])
„ „ stałem „ 0,05%

c) otrzymała zawiadomienie od innego banku, któremu dała zlecenie sprzedaży, że ów bank, wykonywując umowę komisową (art. 75 ustęp trzeci u. o. s. i § 123 r. w. s.) sprzedał papiery wart. o
niestałem oprocentowaniu 0,05%
stałem „ 0,01%

d) nabyła od banku zagranicznego papiery wart. o niestałem oprocentowaniu 0,05%
o stałem „ 0,01%

Uwaga: Gdy zbywcą był bank krajowy, albo gdy taki bank, wykonując zlecenie K. K. O. zawiadamia ją, o nabyciu dla niej papierów wartościowych, to opłatę od nabycia względnie opłatę od wykonania umowy komisowej uiszcza ów bank (art. 80 punkt „c" u. o. s. § 123 r. w. s.).

B. P r z y s p r z e d a ż y lub kupnie na zlecenie i rachunek:

1) klijenta, który n i e j e s t b a n k i e m, jeżeli:

Opłata wynosi

a) sprzedała bankowi (krajowemu lub zagranicznemu)
pap. wart. o niestałem oprocentowaniu 0,05%
„ „ stałem „ 0,01%

b) sprzedała osobie nie będącej bankiem lub kupiła od takiej osoby
pap. wart. o niestałem oprocentowaniu 0,1% [1])
„ „ stałem „ 0,05%

c) wykonywując umowę komisową dokonała sprzedaży — choćby nawet za pośrednictwem maklera —
pap. wart. o niestałem oprocentowaniu 0,1% [1])
„ „ stałem „ 0,05%

d) kupiła od banku zagranicznego
pap. wart. o niestałem oprocentowaniu 0,05%
„ „ stałem „ 0,01%

Uwaga: Gdy zbywcą jest bank krajowy opłatę uiszcza ów bank.

Stawka wynosi

e) wykonywając komisową umowę o kupno, nabyła dla klijenta — choćby za pośrednictwem maklera —
pap. wart. o niestałem oprocentowaniu 0,01%
„ „ stałem „ 0,05%

2) klijenta, który j e s t b a n k i e m, jeżeli:

a) sprzedała bankowi (krajowemu lub zagranicznemu)
pap. wart. o niestałem oprocentowaniu 0,05%
„ „ stałem „ 0,01%

Uwaga: Gdy K. K. O., wykonywając komisową umowę sprzedaży, zawiadamia klijenta o sprzedaży pap. wart. — to opłatę od wykonania umowy komisowej uiszcza ów klijent (§ 123 r. w. s.),

b) kupiła od banku zagranicznego (art. 80 p. 2 a. u. o. s.)
pap. wart. o niestałem oprocentowaniu 0,05%
„ „ stałem „ 0,01%

Uwaga: Gdy zbywcą był bank krajowy — opłatę uiszcza ów bank.

c) kupiła od osoby, nie będącej bankiem
pap. wart. o niestałem oprocentowaniu 0,1% [1])
„ „ stałem „ 0,05%

d) wykonywając komisową umowę kupna (art. 75 ustęp trzeci u. o. s.), nabyła dla klijenta — choćby za pośrednictwem maklera —
pap. wart. o niestałem oprocentowaniu 0,05%
„ „ stałem „ 0,01%

Uwaga 1. Zamiana papierów wartościowych na inne papiery wartościowe podlega opłacie dwukrotnej a mianowicie od nabycia pap. wart. od każdego z kontrahentów (art. 78 ustęp drugi u. o. s.). Przykłady: 1) K. K. O. odstąpiła innemu bankowi akcje w zamian za obligacje; K. K. O. ma uiścić opłatę w wysokości 0.05% od kursowej wartości zbytych akcyj, ów inny bank ma uiścić opłatę w wysokości 0.01% od wartości kursowej zbytych obligacyj. Wprawdzie K. K. O. jak i ów bank mają wpisać do swego rejestru (pod dwiema kolejnemi pozycjami) zarówno przeniesienie akcyj jak i obligacyj, jednak kolumny 9 i 10 wypełni K. K. O. tylko odnośnie do akcyj, jako ich zbywca (art. 80 p. „c" u. o. s. i § 124 r. w. s.). Łączność tych pozycyj zaznacza się w kolumnie 11, np. słowem „zamiana". 2) K. K. O. odstąpiła osobie, nie będącej bankiem listy zastawne w zamian za akcje: K. K. O. nietylko wpisze do swego rejestru zarówno listy zastawne jak i akcje w sposób wyżej podany, ale też, wypełniając kolumny 9 i 10 przy obu pozycjach, uiści sama zarówno opłatę w wysokości 0.05% od kursowej wartości zbytych listów zastawnych (art. 79 „b" i 80 „c" u. o. s.) lecz także opłatę w wysokości 0.1% (po 1933 r. 0.2%) kursowej wartości nabytych akcyj (art. 79 „a" i 80 „b" u. o. s.).

Uwaga 2. Nie podlegają powyższym opłatom tranzakcje dokonane: 1) obligami Państwa Polskiego, 2 listami zastawnemi Państwowego Banku Rolnego, 3) wylosowanemi papierami wartościowemi, 4) płatnemi kuponami od papierów wartościowych, 5) zagranicznemi środkami płatniczemi (art. 77 u. o. s.).

[1]) do końca 1933 r., potem — o ile nie zostanie przedłużona — 0.2%.

Uwaga 3: Podstawą obliczenia opłaty a przy kupnie lub sprzedaży, jest cena kupna, przyczem nie dolicza się wartości odsetek bieżących, ani też wartości kuponów już płatnych a jeszcze nie odciętych (art. 78 u. o. s.).

b) przy zamianie lub zastawie, jest zasadniczo najniższy kurs giełdy miejscowej z dnia poprzedzającego dokonanie tranzakcji podlegającej opłacie. Gdy w tem miejscu giełdy niema lub gdy papier nie był w tym dniu notowany, bierze się najniższy kurs najbliższej giełdy z ostatnich trzech dni. W razie braku tych danych, wartość przyjmuje się według opinji Izby przemysłowo - handlowej. (art. 78 i 8 u. o. s.).

Do dokumentów, wiążących się z obrotem papierami wartościowemi, należą:

	Wysokość opłaty
Rachunek, wystawiony przez K. K. O. na sprzedane komuś papiery wartościowe (art. 73, punkt 4, u. o. s.)	wolny
Pokwitowanie wystawione przez K. K. O., potwierdzające odbiór papierów wart. celem komisowych sprzedaży (art. 91 punkty 3 i 5, u. o. s.)	wolny
Rachunek, wystawiony przez K. K. O., która jako komisant sprzedała papiery wart. klienta lub nabyła dla niego takież papiery, wymieniający między innemi prowizję K. K. O. za czynności komisowe (art. 91 punkty 3 i 5 u. o. s.)	wolny
Pokwitowanie, wystawione przez klienta, a stwierdzające odbiór należności za papiery wart., sprzedane przez K. K. O. (art. 137, punkt 11, u. o. s.)	wolne
Świadectwo pochodzenia papieru wart., wydane przez K. K. O. kupującemu	wolne
Pokwitowanie, wystawione przez klienta, stwierdzające odbiór papierów wart. kupionych dla niego przez K. K. O.:	
a) jeżeli wartość kursowa papierów wart. nie przewyższa 50 zł. (art. 137 punkt 1 u. o. s.)	wolna
b) jeżeli wartość kursowa papierów jest wyższa niż 50 zł. (art. 136 u. o. s.)	25 gr.

Uiszczenie według Dz. XI A 1 lub A 2 lub A 5 lub A 6.

Dział III.

Udzielanie pożyczek z wyłączeniem pożyczek pod zastaw papierów wartościowych.

	Wysokość opłaty
Przyrzeczenie udzielenia pożyczki terminowej (promesa) (art. 134 u. o. s.)	wolne
Oblig (skrypt dłużny) wystawiony przez dłużnika (art. 28 rozp. K. K. O.)	0,3%

Uiszczenie według Dz. XI A 1 lub A 5 lub B 1 lub B 2; jeżeli kwota opłaty — bez doliczenia 10% dodatku — wynosi więcej niż 300 zł., to uiszcza się według Dz. XI A 4 lub B 1 lub B 2.

Ustanowienie hipoteki przez dłużnika w samym obligu (art. 2, ustęp drugi u. o. s.)	wolne
Ustanowienie hipoteki przez dłużnika w oddzielnym akcie jeśli od obligu opłatę uiszczono:	
a) od ustanowienia hipoteki dla kwoty długu (art. 84 ustęp drugi, u. o. s.)	5 zł.
b) od zawartego w tym akcie ustanowienia kaucji hipotecznej dla należności ubocznych (art. 2, ustęp pierwszy i art. 82 punkt 5 u. o. s.)	5 zł.

Uiszczenie według Dz. XI. B 2 (art. 27 i 28 u. o. s.); na obszarze b. dzielnicy austrjackiej zaś według Dz. XI A 1 lub B 1 lub przez skasowanie przez notarjusza znaczków stemplowych poza tekstem (§ 70 r. w. s.)

Ustanowienie hipoteki nie przez dłużnika, lecz przez osobę trzecią, jeżeli od obligu wystawionego przez dłużnika uiszczono opłatę (art. 85 ustęp drugi u. o. s.)	0,1%

Uiszczenie — jak wyżej

Deklaracja do weksla blanco, w której dłużnik stwierdza, że „na zabezpieczenie otrzymanej(go) pożyczki (kredytu) płatnej(go) w dniu.... składa weksel blanco“ i upoważnia wierzyciela do wypełnienia tego weksla:

a) jeżeli nie wystawiono osobnego obligu lub nie uiszczono od niego opłaty (art. 114 u. o. s. i art. 28 rozp. K. K. O.).	0,3
b) jeżeli dług został stwierdzony obligiem i opłatę od niego uiszczono zasadniczo	wolne

Uiszczenie — jak od obligu.

Uwaga: Podlega w/g. art. 139 u. o. s. (5 zł. lub 2 zł.) jeżeli była sporządzona przy współudziale sądu lub notarjusza.

Pokwitowanie, stwierdzające otrzymanie pożyczki, stwierdzonej obligiem (art. 3 i 136 ustęp ostatni u. o. s.)	wolne
Poręczenie (także w charakterze „zobowiązanego solidarnie” (art. 117 u. o. s.)	5 zł.

Uwaga: zasadniczo od każdego poręczyciela; opłata od wszystkich poręczeń, tyczących się tego samego długu nie może przewyższać połowy opłaty od obligu.

Pisma, w którem nabywca nieruchomości obciążonej przez sprzedawcę hipoteką, przejętą przez nabywcę tej nieruchomości, przyjmuje za ten dług także „osobistą” odpowiedzialność — podlega jak poręczenie. (Wykładnia Nr. 293; Dz. Urz. Min. Sk. z r. 1930 Nr. 30).

Uiszczenie według Dz. XI A 1 lub A 5 lub B 1.

Pełnomocnictwo (upoważnienie) do odbioru waluty pożyczkowej:

---

[1]) do końca 1933 r., potem — o ile nie zostanie przedłużona — 0.2%.

a) gdy kwota nie przewyższa 500 zł. (art. 112 punkt 10 u. o. s.). wolne
b) gdy kwota wynosi więcej niż 500 zł. (art. 111, ustęp drugi u. o. s.) 1 zł.

Uiszczenie według Dz. XI A 1 lub A 2 lub A 5 (art. 111 ustęp szósty u. o. s. i § 21 r. w. s.)

Pismo K. K. O. do dłużnika, otrzymującego pożyczkę hipoteczną, zawierające zestawienie potrąceń z waluty pożyczkowej (np. procentów za pierwszy okres, za oszacowanie nieruchomości i innych kosztów) (wykł. Nr. 189 Nr. 32 Dz. Urz. Min. Sk. z r. 1928) wolne

Pisma, stwierdzające zmiany w pierwotnym stosunku dłużnym (np. prolongata, zmiana oprocentowania i t. p.) — zasadniczo wolne

Uwaga: Podlega (na 5 zł. lub 2 zł.) w/g. art. 4 i 139 u. o. s., gdy przy jego sporządzeniu współdziałał sąd lub notarjusz.

Oblig, w którym dłużnik zaciąga w K. K. O. nową pożyczkę na umorzenie zaciągniętej w tej K. K. O. a niespłaconej pożyczki dawniejszej (konwersja):
a) jeśli od poprzedniej pożyczki uiszczono opłatę a kwota nowej pożyczki nie jest wyższa (art. 121 u. o. s. wolny
b) jeśli kwota nowej pożyczki jest wyższa od nadwyżki ponad kwotę poprzedniej wierzytelności 0,3%

Uiszczenie jak od obligu zwyczajnego.

Pokwitowanie K. K. O. z odbioru procentów:
a) jeśli kwota procentów nie przekracza 50 zł. (art. 137 p. 1 u. o. s.) wolne
b) jeśli kwota procentów jest wyższa niż 50 zł. 25 gr.

Uiszczenie według Dz. X A 1 lub A 2 lub A 5 lub A 6.

Dział IV.

Pożyczki pod zastaw papierów wartościowych i innych rzeczy ruchomych.

Oblig, przy którym dłużnik oświadcza zarazem, że na zabezpieczenie pożyczki, której tyczy się ów oblig, składa w zastaw rzeczy ruchome, albo kwit zastawniczy t. j. pismo, w którem K. K. O. stwierdza, że otrzymała w zastaw rzeczy ruchome na zabezpieczenie udzielonej pożyczki (z wyjątkiem zastawu na papierach wartościowych) art. 83 i 115 u. o. s. oraz art. 28 rozp. K.K.O. 0,03%

Uiszczenie jak od obligu zwyczajnego; patrz Dział III.

Uwaga: Minister Skarbu może zwolnić od tej opłaty zakłady zastawnicze o tyle, o ile udzielają pożyczek pod zastaw rzeczy używanych (art. 120 u. o. s.).

Oblig lub kwit zastawniczy (patrz wyżej), jeżeli stwierdzają zastaw papierów wartościowych:
a) o nie stałem oprocentowaniu (art. 115 i 79 u. o. s.) 0,1% [1]
b) o stałem oprocentowaniu 0,05%
wartości kursowej zastawionego papieru.

Uiszczenie według Dz. XI. A 1 lub A 5 lub B 1.

Pisma, którem klient zlecając K. K. O. sprzedaż papierów wartościowych, potwierdza zarazem, że tytułem zaliczki, na poczet jego należności za sprzedane papiery otrzymał pewną kwotę pieniężną — podlega, jeżeli chodzi o:
a) pap. wart. o stałem oprocentowaniu 0,05%
b) pap. wart. o niestałem oprocentowaniu 0,1% [1]
wartości kursowej papierów oddanych do sprzedaży (wykł. 278 w n-rze 16 Dz. Urz. Min. Sk. z 1930 r.).

Uwaga 1. Jeżeli jednak suma pożyczki (zaliczki) wynosi mniej niż:
a) 1/6 część wartości kursowej zastawionych pap. wart. o niestałem oprocentowaniu lub 1/3 część wartości kursowej zastawionych pap. wart. o stałem oprocentowaniu to opłata wynosi — od sumy pożyczki (art. 115 ustęp. drugi u. o. s.) 0,3%

Uwaga 2. Jeżeli zastawiono obligi Państwa Polskiego lub listy zastawne Państwowego Banku Rolnego (art. 77 u. o. s.) to pisma, stwierdzające udzielenie pożyczki pod zastaw tych papierów są od opłaty wolne

Pokwitowanie, którem K. K. O. potwierdza zwrot pożyczki lub zaliczki:
a) przy kwocie do 50 zł. (art. 137 p. 1 u. o. s.) wolne
b) przy kwocie wyżej niż 50 zł. (art. 136 u. o. s.) 25 gr.

Uiszczenie według Dz. XI A 1 lub A 2 lub A 5 lub A 6.

Sprzedaż zastawionych:
a) pap. wart. — patrz Dział II.
b) innych rzeczy ruchomych 0,2%

Uwaga do „b" K. K. O. ma wpisać opłaty ze sprzedaży do rejestru opłat (wzór 7 do §-u 116 r. w. s.).

Schemat rejestru jest następujący:

firma: ....

1	2	3	4		5	6
Pozycja	Data licytacji	Określenie przedmiotu sprzedanego	Cena		Opłata stemplowa w wysokości 0.2%	Uwagi
			zł.	gr.		

Tranzakcja nie podlega opłacie, jeżeli cena uzyskana przy poszczególnej tranzakcji nie przewyższa 20 zł. (art. 69 p. 1 u. o. s.).

(c. d. n.)

Franciszek Kozioł,
radca minist. w Ministerstwie Skarbu.

[1]) do końca 1933 r., potem — o ile nie zostanie przedłużona — 0.2%.

Kino na usługach propagandy

Ze wszystkich rodzajów propagandy, jeśli idzie o jej stronę techniczną, najbardziej skuteczna jest propaganda wzrokowa. Do tego działu należą: barwne plakaty, afisze, efekty świetlne na dachach, balkonach, trotuarach, wreszcie — przezrocza i filmy.

Szerokie warstwy ludności najżywiej reagują i pamiętają ten właśnie dział, zwany „wzrokowym“, potem w kolejności idą działy: słowa żywego, mieszany (produkcje artystyczne, pochody i t. p.), słowo drukowane. W środowiskach specjalnych — na pierwszem miejscu również należy postawić propagandę wzrokową, dalej — słowo żywe, drukowane, poczem dział mieszany.

W każdym więc wypadku skuteczność, celowość wymaga wysunięcia na czoło tego rodzaju propagandy, który najdobitniej oddziaływa przez zmysły na uczucie i wyobraźnię w celu wywołania jednego lub szeregu aktów woli — w pożądanym przez nas kierunku.

Kinematografja w stosunkowo krótkim okresie swego istnienia święci wspaniały rozwój — od najprostszych obrazów do najbardziej udoskonalonych sztuk, komedyj, dramatów. Zastosowanie filmu we wszystkich dziedzinach życia pozwala na korzystanie zeń najszerszych mas ludności w celach zarówno rozrywkowych, jak kształcących. Film informuje i naucza. Poza filmami ogólnemi, posiadamy też całe szeregi specjalnych, poświęconych poszczególnym zagadnieniom, działom pracy, naukom — filmów w całem tego słowa znaczeniu — propagandowych.

Od pewnego czasu propaganda wszelkiego rodzaju i charakteru zwróciła uwagę na wykorzystanie „dziesiątej muzy“ dla swych celów głównie dlatego, że zapomocą „srebrnego ekranu“ oddziaływać można stale i systematycznie na najszersze masy ludzkie.

Gdy bowiem żywe słowo wywiera wpływ dorywczy, a do skuteczności jego działania wymagane jest częste powtarzanie, przytem trudność dotarcia do większej ilości ludzi jest znaczniejsza; gdy słowo drukowane oddziaływuje dopiero po pewnym dłuższym przeciągu czasu, — to efekt należycie stosowanej propagandy świetlnej jest bez porównania głębszy i rychlejszy.

Niestety, nasza rodzima produkcja filmowa nie stoi jeszcze na tak wysokim poziomie, jak np. amerykańska, czy zachodnio-europejska. Sztukom polskim nie brak i pomysłowości i sił aktorskich, jednak sama realizacja, z niewielkiemi tylko, być może, wyjątkami, pozostawia dużo do życzenia. A umiejętność podania — gra tu, zwłaszcza w sztukach i obrazach propagandowych, największą rolę. Składają się na nią zarówno indywidualne zdolności reżyserów i aktorów, jak i wymagające ogromnych środków nakładowych pracownie i akcesorja. Brak kapitałów, brak wybitniejszych specjalistów — powoduje, że długo jeszcze, zapewne, czekać musimy na pełny tryumf polskiej sztuki kinematograficznej, którego najlepszym sprawdzianem będzie jej eksport.

Zasadą i hasłem dnia dzisiejszego w okresie stałej walki o usamodzielnienie polskiego przemysłu i utrzymanie równowagi bilansu handlowego jest — popieranie wytwórczości krajowej. Zasada ta powinna zresztą obowiązywać ogół obywateli nietylko w okresie przeżywanego kryzysu gospodarczego.

Wynika stąd, że aby nie sprowadzać filmów obcych, jak wiadomo, bardzo kosztownych, winniśmy dołożyć starań do udoskonalenia produkcji własnej. Zanim wszakże dojdziemy do pożądanych na tem polu rezultatów, możemy i powinniśmy wykorzystać „srebrny ekran“ inaczej — posiłkować się w dziedzinie propagandy świetlnej przezroczami na użytek Komunalnych Kas Oszczędności.

Dziś każde miasto powiatowe, a i cały szereg prowincjonalnych, posiada własne kino, czynne, jeśli nie codziennie, to parę razy tygodniowo. Do wyświetlania w nich przezroczy, przeważnie napisów czy haseł, często o charakterze reklamy handlowej uciekały się Kasy w znacznej większości z okazji obchodu Międzynarodowego Dnia Oszczędności. Niektóre, większe, czynią to perjodycznie. Wprowadzono jednak do tej dobrej w gruncie zasady pewną szablonowość ,która jest największem złem w propagandzie, gdyż mija się z założeniem.

Oprócz kin, przezrocza propagandowe mogą być wyświetlane za pomocą zwykłej t. zw. „latarni magicznej“ lub „czarnoksięskiej“, jako ilustracja do odczytu, pogadanki, referatu, wygłaszanych w szkołach, świetlicach różnych organizacyj społecznych, bądź też na specjalnych kursach czy zebraniach.

Najbardziej polecenia godnem byłoby organizowanie objazdów gmin wiejskich przez specjalnego prelegenta na odpowiednio przysposobionym i udekorowanym samochodzie. Prelegent taki, przyjechawszy, po uprzedniem zawiadomieniu, np. do wsi, wygłosiłby odpowiednie przemówienie na temat konieczności oszczędzania, potem nastąpiłoby wyświetlanie przezroczy w szkole, świetlicy czy w urzędzie gminnym — z odpowiedniemi objaśnieniami; poczem — rozdawanie ulotek, broszur i t. p. Przy porozumieniu z kierownictwem szkoły mogłyby się na zakończenie odbyć śpiewy chóralne dziatwy szkolnej. W miasteczku, posiadającem kino, oprócz tego możnaby dać na ekran jakiś krótki obrazek humorystyczny, aby urozmaicić program wieczoru.

Przezrocza muszą być oryginalne, pociągające tematem i artystyczną formą wykonania; zawierać powinny obrazki, zdjęcia gmachów i wnętrz tak samych Kas, jak i instytucyj lub warsztatów, które dzięki Kasom powstały lub uzyskały możności rozwojowe, oraz napisy lub wykresy, ilustrujące działalność Kas w Polsce, tudzież krótkie, jędrne hasła oszczędnościowe.

Gdy tego rodzaju przezrocza oraz krótkie obrazki seryjne będą wyświetlane w kinach miast powiatowych w ciągu jednego czy paru tygodni, Kasa za pośrednictwem swego stałego Komitetu Oszczędnościowego postarać się winna o przesłanie ich kolejno na teren gmin swego powiatu, a dla siebie znów uzyskać nowe obrazki. W taki sposób postępując w ciągu całego roku, wyzyska swe możliwości w krzewieniu propagandy na tej drodze do końca.

Rzecz naturalna, że planowe i celowe opracowanie tego rodzaju propagandy świetlnej, stanowiącej najważniejszy może dział w pracy propagandowej K. K. O., byłoby ponad siły oddzielnej Kasy (nie mówimy tu o wyjątkach) i kosztowałoby za drogo. Pozatem akcja ta winna posiadać charakter skoordynowanej, unikać chaotyczności i rozproszkowania wysiłków; nie może być prowadzona po dyletancku. Wszystko więc przemawia za tem, by została scentralizowana o ile można dla obszaru całego kraju, ażeby przez samo życie wysuwana inowacja ta nie poszła na marne.

Z inicjatywą taką wystąpił Samorządowy Instytut Wydawniczy w Warszawie do Rady Związku Związków K. K. O. i uzyskał jej całkowitą aprobatę. Zmontował przeto odpowiedni aparat i wystosował prospekty do wszystkich Komunalnych Kas Oszczędn. w państwie. Cena wydawnictwa tych barwnych ilustracyj świetlnych jest tak wyjątkowo przystępna, że koszt nabycia np. 12 seryj miesięcznych (75 zł. płatnych w ratach kwartalnych) nie może służyć za pretekst do wymówienia się brakiem środków nawet najmniejszej z istniejących Kas związkowych.

Trzeba przy tej sposobności podkreślić, że Komunalne Kasy Oszczędności naogół zbyt małe kwoty preliminowały w swych budżetach na koszty, związane z krzewieniem idei oszczędności, i że ten stosunek powinien uledz kardynalnej zmianie w interesie choćby samych Kas, nie mówiąc już o interesie ogólnym. Wydaje się bowiem dość rażącą anomalją przeznaczanie większych nieraz sum z osiągniętych zysków na t. zw. „cele społeczne“ przy jednoczesnem komprymowaniu wydatków propagandowych. Czyż bowiem nie jest pracą społeczną przyczynianie się przez Kasy do wykształcenia, rozwinięcia, spotęgowania zmysłu oszczędności wśród dziatwy szkolnej i młodzieży, tych przyszłych fundamentów obywatelskich pod gmach niezależności i tężyzny gospodarczej państwa? A dzięki odpowiednim metodom propagandy — skuteczna walka z tak szkodliwą dla obrotu gospodarczego tezauryzacją? A przyspieszenie — dzięki tejże propagandzie — procesu kapitalizacji wewnętrznej, dążącej do uniezależnienia nas od kapitałów i związanych z niemi wpływów obcych?

Na tej drodze stosowanie metod racjonalnych, najwłaściwszych, pozbawionych szablonu przynieść musi spodziewany efekt.

Po tym wstępie w dziedzinie stosowania scentralizowanej i planowej propagandy świetlnej na użytek K. K. O., jaki uczynił Samorządowy Instytut Wydawniczy, przystępując do montowania obrazków świetlnych, przejdziemy do następnego etapu — produkowania większych filmów propagandowych. Oby jaknajrychlej!

F. Ś.

Wiadomości bieżące

ORZECZNICTWO SĄDOWE I ADMINISTRACYJNE.

Skutki niekorzystania z urlopu.

Niekorzystanie przez pracownika z przyznanego mu urlopu z innej przyczyny niż z powodu choroby nie skutkuje przesunięcia urlopu na okres późniejszy, powoduje przeto utratę przez pracownika w danym roku kalendarzowym prawa do urlopu, a więc również i prawa do wynagrodzenia za czas urlopu; to samo obowiązuje także w razie odmowy ze strony pracodawcy pracownikowi należnego urlopu.

Orzeczenie S. N. Izby III z dn. 8.VI.1932 r. Nr. 1 Rw. 522/32.

Z uzasadnienia.

Stosownie do art. 1 ustawy z 16 maja 1922 r., poz. 334 Dz. U., wszyscy pracownicy, objęci tym przepisem, mają prawo do korzystania corocznie z płatnego (art. 4) urlopu w granicach i na zasadach, wyrażonych w art. 2 tejże ustawy. Uprawnienie powyższe powstaje dla pracownika, który uzyskał już prawo do urlopu z mocy wspomnianego art. 2, z nastąpieniem nowego roku kalendarzowego, bez względu na okres, oddzielający każdy następny urlop od poprzedniego (Opinja Zgrom. Ogól. Sądu Najwyższego z 4 grudnia 1928 r. Z. O. 1/28).

Nie wynika z tego jednak, by prawo pracownika do korzystania z niewyzyskanego urlopu lub do otrzymania dodatkowej zapłaty za okres niewykorzystanego urlopu trwało w dalszym ciągu po ukończeniu roku kalendarzowego, w którym urlop należał się pracownikowi.

Po myśli art. 5 ustępu 2 cytow. ustawy, nieskorzystanie przez pracownika z przyznanego mu urlopu z innej przyczyny niż z powodu choroby, nie skutkuje przesunięcia urlopu na okres późniejszy, powoduje przeto utratę przez pracownika w danym roku kalendarzowym prawa do urlopu, a więc co idzie zatem — również i prawa do wynagrodzenia za czas urlopu.

Zasada ta, wyrażona także w § 5 i 8 rozporządzenia Min. Pracy i Opieki Społecznej z 11 czerwca 1923 w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu, poz. 464 Dz. U., ma zastosowanie także w razie odmowy ze strony pracodawcy pracownikowi należnego mu urlopu, zwłaszcza, że ustawa przepisuje na taki wypadek w ustępie 1 art. 5 właściwy tryb postępowania, zabezpieczający pracownikowi urzeczywistnienie służącego mu prawa.

Pracownikowi zatem, który nie korzystał z udzielonego mu urlopu i pracował w przedsiębiorstwie, w którem był stale zatrudniony, jakoteż temu, który wskutek odmówienia mu urlopu żądanego nie korzystał z trybu, przepisanego w art. 5 ustępie 1 cytow. ustawy, nie należy się wynagrodzenie za urlop.

Zapatrywanie przeciwne doprowadziłoby do zgoła nieprzewidzianej przez prawo podwójnej zapłaty za czas nieprzebytego urlopu.

Odpowiedzialność pracodawcy wobec pracownika za niezgłoszenie do Kasy Chorych i do Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych.

Sąd Najwyższy w sprawie I. C. 2648/1931 r. orzekł, że przepisy Ustawy z dnia 19 maja 1930 r. o obowiązkowem

ubezpieczeniu na wypadek choroby nie przewidują odpowiedzialności pracodawcy wobec pracownika z tytułu nieubezpieczenia pracownika na wypadek choroby. Sąd Najwyższy wyszedł z założenia, że pracownik, nie chcąc być pozbawiony świadczeń, jakieby mógł otrzymać od Kasy Chorych, w razie choroby, **winien sam dbać o to, by był należycie w Kasie zarejestrowany** i nie może rościć pretensji do swego pracodawcy z powodu niewykonania tego przez pracodawcę.

W temże orzeczeniu Sąd Najwyższy orzekł, że przewidziane przez art. 56 Rozp. Prez. Rzplitej z dnia 24.10.1927 roku o ubezpieczeniu pracowników umysłowych przedawnienie roszczeń dotyczy tylko roszczeń, skierowanych do Zakładu Ubezp. Prac. Umysł., lecz nie do pracodawcy, który, w myśl art. 112 Rozp., **jest odpowiedzialny materjalnie za szkody**, wyrządzone pracownikowi, przez zaniedbanie zgłoszeń, przepisanych rzeczonem rozporządzeniem, bez względu na niezgłoszenie się do pomienionego Zakładu pracownika, który sam rejestrować się tam nie jest obowiązany.

Z owyższego orzeczenia Sądu Najwyższego wynika, że roszczenia pracownika przeciwko pracodawcy o szkody i straty, spowodowane zaniedbaniem ubezpieczenia w Z. U. P. U., przedawniają się w terminach określonych dzielnicowemi ustawami cywilnemi.

KRONIKA KRAJOWA.

Obieg pieniężny w Polsce w r. 1932.

Składniki naszego obiegu pieniężnego, to bilety Banku Polskiego i bilon. Swego czasu istniał jeszcze trzeci składnik, a mianowicie bilety zdawkowe. Pozycja ta jednak od roku 1929 stale maleje, tak, że pod koniec 1930 r. nieznaczną tylko odgrywa rolę, a w 1932 r. zupełnie zanikła. Przy porównywaniu jednak obiegu pieniężnego, celem uniknięcia niepożądanych złudzeń optycznych, pozycję tę musimy uwzględnić, łącząc ją z bilonem.

Stan obiegu pieniężnego za ostatnie pięć lat przedstawia się jak następuje (w miljonach złotych).

	31 grudnia					wskaźnik rok 1928=100
	1928	1929	1930	1931	1932	
Bilety Banku Polskiego	1.295	1.340	1.328	1.218	1.003	77
Bilety zdawkowe i bilon	244	259	241	241	322	132
Razem. . .	1.539	1.599	1.569	1.459	1.325	86

Z powyższej tabelki widzimy, że o ile emisja Banku Polskiego od roku 1929 stale spada, tak, że z końcem r. ub. stanowi tylko 77% emisji roku 1928, o tyle utrzymujący się w ciągu czterech lat na jednym mniej więcej poziomie stan bilonu w ostatnim roku powiększył się o blisko 100 milj. t. j. do 132% stanu z r. 1928.

Nie będziemy się wdawać w bliższą analizę pozycji bilonu: zaznaczymy tylko, że w dn. 31 grudnia r. ub. z ogólnej sumy bilonu: 220 milj. zł. przypadało na bilon srebrny, reszta zaś, t. j. zł. 102 milj. na bilon inny. Przypatrzymy się natomiast bliżej drugiemu składnikowi obiegu, a mianowicie biletom Banku Polskiego. Celem ułatwienia sobie analizy, pozwolimy sobie podać zestawienie ważniejszych pozycyj bilansu Banku Polskiego, według schematu przyjętego już w „Oszczędności" (w tysiącach złotych).

Obieg biletów, jak to wyżej zaznaczyliśmy, stale od 1929 r. maleje. Z chwilą pierwszych oznak załamania się konjunktury gospodarczej, Bank Polski wszedł na drogę deflacji i po tej linji konsekwentnie postępuje. Polityka ta spotyka się niejednokrotnie z krytyką, jednakże, mojem zdaniem, jest to najbardziej właściwa droga. Stan emisji winien pozostawać w prostym stosunku do natężenia życia gospodarczego; jeśli to natężenie maleje, jeśli obroty gospodarcze się kurczą, to tem samem powinna maleć emisja biletowa. Pieniądz bowiem sam dla siebie nie stanowi żadnej wartości, jest on tylko wykładnikiem tych dóbr, jakie pozostają w obrocie gospodarczym.

	31 GRUDNIA					Wskaźnik r. 1928=100
	1928	1929	1930	1931	1932	
Złoto	621.600	700.517	562.244	600.391	502.171	97
Waluty zagraniczne zaliczone do pokrycia . . .	527.100	418.571	288.417	87.994	48.483	9
Waluty niezaliczone do pokrycia.	186.800	107.577	124.268	125.446	88.198	47
Portfel wekslowy	640.700	704.220	672.047	670.342	585.535	91
Pożyczki zastawowe	91.200	76.947	86.344	26.052	114.171	125
Dług Skarbu Państwa	25.000	25.000	—	20.000	90.000	360
Obieg biletów bankowych	1.295.300	1.340.263	1.328.198	1.218.263	1.002.776	78
Natychmiast płatne zobowiązania	479.200	467.855	210.322	213.228	220.465	46
Pokrycie kruszcowo-walutowe	64.73%	61.89%	55.29%	48.09%	45.02%	70
Zdolność emisyjna	2.871.700	2 797.800	2.126.500	1.720.967	1.376.635	48
Rezerwa emisyjna	1.097.200	989.700	588.100	288.471	153.394	14

Pokryciem emisji służy w pierwszym rzędzie złoto, oraz waluty zaliczone do pokrycia. O ile zapas złota, jak z powyższej tabelki wynika, aczkolwiek podlega i to znacznym wahaniom, w stosunku do r. 1928 niewiele się zmniejszył, o tyle pozycja walut zagranicznych spada i to w bardzo szybkiem tempie. Największy spadek przypada na r. 1931, kiedy to na skutek upadku waluty angielskiej Bank był zmuszony przenieść do innych aktywów poważne zapasy walut i dewiz na funty angielskie opiewających. Mimo to, pedkreślić musimy, pokrycie u nas jest dosyć wysokie. Pokrycie emisji banknotów, oraz innych natychmiast płatnych zobowiązań wynosi 41%, podczas gdy w Anglji po zapłaceniu przypadającej Stanom Zjednoczonym A. P. raty pożyczki wojennej efektywnem złotem, pokrycie w końcu roku wynosiło 22,18%, w Niemczech — 22,10%, Czechosłowacji — 24,86%, Rumunji—33,95% i Włoszech — 40,25%. Górują nad niemi tylko tak bogate w kapitały kraje, jak Stany Zjednoczone A. P., gdzie pokrycie kruszcu wynosiło — 59,29%, Francja — 77,28% i Szwajcarja — 93,31%.

Dalszem zabezpieczeniem emisji służą waluty i należności zagraniczne niezaliczone do pokrycia, oraz kredyty

przez Bank udzielone. Pozycja walut niezaliczonych do pokrycia, zarówno jak należności do pokrycia zaliczonych, stale się kurczy, wynosząc na ultimo roku ubiegłego 47% stanu z r. 1928. Jeśli zaś chodzi o udzielone kredyty na cele gospodarcze, to stan ich w porównaniu z rokiem 1928 nieznacznemu uległ tylko skurczeniu, bo zaledwie o 32 milj. zł., a więc deflacja kredytowa większych rozmiarów nie przybrała. Podkreślić się godzi moment, że zmniejszenie to przypada tylko na kredyty w formie dyskonta weksli; pożyczki natomiast lombardowe nieznacznie wzrosły. Jest to objaw zupełnie zrozumiały. Weksel obecnie stracił dawny swój walor, to też wszystkie instytucje, nie wyłączając i Banku Polskiego, chętniej widzą jako zabezpieczenie kredytu papier wartościowy, niż weksel.

Przy kurczeniu się niemal że wszystkich pozycyj bilansu Banku, dziwnie się odbija poważny stosunkowo wzrost kredytu Skarbu Państwa. Jak wiemy, do r. 1932 Skarb Państwa mógł korzystać w Banku Polskim z bezprocentowego kredytu do sumy 50 milj. zł., faktyczne zaś zadłużenie Skarbu nie wykraczało poza 25 milj. zł. Wprowadzona na początku r. z. poprawka do statutu Banku, zezwala na korzystanie przez Państwo z kredytu w granicach do 100 milj. zł., z którego to upoważnienia Skarb Państwa, znalazłszy się w trudnościach, nie omieszkał skorzystać.

Pozycje pod linijką u dołu mówią same za siebie i komentarzy, sądzę, nie wymagają. Kurczenie się zdolności emisyjnej, oraz rezerwy emisyjnej, pozostaje w związku z odpływem walut zagranicznych. Nie jest jednak tak źle, jakby się komuś wydawać mogło. Pokrycie banknotów złotem mamy dosyć wysokie, wyższe. jak w innych, znacznie od nas bogatszych, krajach, a ostrożna i nadzwyczaj przewidująca polityka Banku, daje gwarancję, że nasza złotówka i nadal stanowisko swoje utrzyma.

Wkłady i kredyty banków państwowych.

Wkłady terminowe w Banku Gospodarstwa Krajowego w listopadzie 1932 r. uległy nieznacznej redukcji i wynoszą na 1 grudnia 1932 r. — 92 milj. złotych, gdy na 1 listopada wynosiły 94 milj. złotych a na 1 października — 89 milj. złotych.

W Państwowym Banku Rolnym wkłady terminowe pozostały na poziomie miesięcy poprzednich i na 1 grudnia 1932 r. wynoszą 26 milj. zł., gdy na 1 listopada i października również 26 milj. zł.

Wkłady à vista w Banku Gospodarstwa Krajowego wzrosły i wynoszą na 1 grudnia 1932 r. — 157 milj. zł., gdy na 1 listopada wynosiły 146 milj. zł., a na 1 października — 171 milj. zł.

W Państwowym Banku Rolnym wkłady à vista nieco zmalały i na 1 grudnia 1932 r. wynoszą 31 milj. zł., gdy na 1 listopada wynosiły 32 milj. zł., a na 1 października — 33 milj. zł.

Salda kredytowe na rachunkach bieżących w Banku Gospodarstwa Krajowego zmalały i wynoszą na 1 grudnia 1932 r. — 3 milj. zł., gdy na 1 listopada wynosiły 4 milj. zł., a na października 6 milj. zł.

W Państwowym Banku Rolnym salda kredytowe pozostały na poziomie i na 1 grudnia i 1 listopada wynoszą po 2 milj. zł., gdy na 1 października wynosiły 3 milj. zł.

Stan kredytu krótkoterminowego Banku Gospodarstwa Krajowego zmalał i na dzień 1 grudnia wyraża się liczbą 288 milj. zł., gdy na 1 listopada wynosił 297 milj. zł., a na 1 października — 305 milj. zł.

Stan kredytu krótkoterminowego Państwowego Banku Rolnego zmalał i na dzień 1 grudnia wyraża się liczbą 218 milj. zł., gdy na 1 listopada wynosił 224 milj. zł.. a na 1 października wynosił 225 milj. zł. Kredyt krótkoterminowy składa się z szeregu pozycyj:

Dyskonto weksli zmalało i wynosi na 1 grudnia — 118 milj. zł., gdy na 1 listopada wynosiło 121 milj. zł., a na 1 października również 121 milj. zł.

Otwarty kredyt pozostaje bez zmian i na 1 grudnia, 1 listopada i 1 października wynosi — 23 milj. zł.

Pożyczki terminowe zmalały i na 1 grudnia stan pożyczek terminowych wynosi 68 milj. zł., gdy na 1 listopada wynosił 71 milj. zł.. a na 1 października — 72 milj. zł.

Pożyczki towarowe (w postaci nawozów sztucznych i blachy cynkowej do krycia dachów) pozostają na poziomie 9 milj. zł. na dzień 1 każdego z ostatnich kilku miesięcy.

Stan kredytu długoterminowego Banku Gospodarstwa Krajowego wzrósł wskutek nowych emisyj i na 1 grudnia wynosi 948 milj. zł., gdy na 1 listopada wynosił 940 milj. zł., a na 1 października — 940 milj. zł.

Kredyt długoterminowy Państwowego Banku Rolnego (są to pożyczki emisyjne) zmalał i na 1 grudnia wyraża się liczbą 338 milj. zł., gdy na 1 listopada stan kredytu wynosił 341 milj. zł., a na 1 października 340 milj. zł., w tem pożyczki w listach zastawnych na 1 grudnia wynoszą 226 milj. zł., i w obligacjach meljoracyjnych 112 milj. zł., gdy na 1 listopada pożyczki w listach zastawnych wynoszą 229 milj. zł. i w obligacjach meljoracyjnych — 112 milj. zł.

Pozatem kredyty z funduszów rządowych, administrowanych przez Państwowy Bank Rolny w znacznej mierze długoterminowe, a w małej części średnioterminowe, to jest od 1 — 4 lat wynoszą na dzień 1 grudnia i listopada 417 milj. zł., a na 1 października — 413 milj. zł.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Kryzys bankowości amerykańskiej dobiega końca.

Lata 1929, 1930 i 1931 miały dla bankowości amerykańskiej przebieg niezwykle ciężki, jeśli nie katastrofalny. Dane Federal Reserve Board za ten okres czasu i za 9 miesięcy roku ubiegłego wykazują, że 5.384 banki o wkładach na sumę 3.373 miljardów ogłosiło upadłość na skutek niewypłacalności. W międzyczasie 710 banków, których wkłady wynosiły do chwili ich zamknięcia 457 milj. dolarów, zostało — po dokonanej sanacji finansowej — nanowo wskrzeszonych do życia.

Największa ilość tych regeneracyj przypada na okres dziewięciu miesięcy r. ub., w którym to czasie otwartych zostało ponownie 229 instytucyj.

Punkt kulminacyjny przesilenia bankowego zamanifestował się w r. 1931 aż 2.300 upadłościami. Upadłości te przeszły przez St. Zjednoczone istną falą, którą dopiero akcja Reconstruction Finance Corporation wstrzymać do pewnego stopnia zdołał. Już w roku 1932 liczba upadłości zmniejszyła się do 1.100.

Gdy w r. 1929 ilość ponownie otwartych banków określała się 9% w stosunku do liczby upadłych w r. 1930 — 11% i w r. 1931 — 12%, stosunek ten w r. ubiegłym wyraża się już cyfrą 20%.

Jest to, zdaniem amerykańskich kół fachowych, najlepszym dowodem, że kryzys bankowy minął i, że równolegle ze wzrostem zaufania wzrastać będą powoli i wkłady.

Kasy oszczędn. duńskie w czasie od 1.IV.1930 do 31.III.1931.

Liczba kas oszczędn. pod koniec tego okresu wynosi 535, z czego: 5 przypada na miasto Kopenhagę, 106 — na inne miasta, a 452 na okręgi wiejskie. Pozatem 40 kas oszczędn. miało otwartych 224 oddziałów (w okresie poprzednim — 30 kas miało oddziałów razem 215), z czego 65 po miastach mniejszych, a 159 po wsiach.

W dn. 31 marca 1931 r. fundusze administrowane przez kasy oszczędn. wynosiły 2.426.573.955 koron. Wkłady oszczędn. stanowiły 2.205.358.000 kor. (wzrost o 81.440.000 kor.), fundusze zaś własne 99.529.000 kor. (wzrost o 8.2%) inne zaś fundusze — 21.687.000 kor. (wzrost o 0,9%).

Kasy stołecznego miasta Kopenhagi posiadały funduszów obrotowych — 679.346 tys. koron; pozostałe kasy miejskie — 1.388.035 tys. kor., kasy zaś wiejskie 359.193 tys. kor.

Kas mających ponad 25 milj. kor. wkładów było 15, z wkładami: od 5 do 15 milj. — 64, od 1 do 5 milj. — 19, od 250 tys. do 1 milj. — 19, oraz z wkładami mniejszemi niż 250 tys. — 160.

Fundusze administrowane przez kasy były ulokowane jak następuje:

gotówka w kasie	10.761	tys.	kor.	t. j.	0,4%
wkłady na r-kach w inst. bank.	97.639	„	„	„	4,0%
obligacje państwowe	497.300	„	„	„	20,5%
akcje	7.989	„	„	„	0 3%
pożyczki na hipoteki wiejskie	764.774	„	„	„	31,5%

pożyczki na hipoteki miejskie	394.476	„ „ „	16,3%
pożyczki zastawowe	50.725	„ „ „	2,1%
kredyt osobisty	238.926	„ „ „	9,8%
dyskonto weksli	4.013	„ „ „	0,2%
pożyczki komunalne	289.989	„ „ „	12,0%
inne kredyty	69.982	„ „ „	2,9%

Najintensywniej, jak z powyższego widać, było finansowane rolnictwo. Uderza pozatem z tego zestawienia nieznaczna względnie suma kredytu osobistego w stosunku do realnego, przeważnie hipotecznego, co dowodzi ostrożnej polityki kas, dążenie, by możliwie największa część powierzonych im funduszów była lokowana za zabezpieczeniem pupilarnem.

Czysty zysk wykazany przez kasy, wynosił 14,4 milj. kor. t. j. 0,59% funduszów obrotowych. Z zysku tego przelano około 789 tys. kor. na cele dobroczynności publicznej, resztę zaś przeniesiono na fundusz zasobowy.

Od udzielonych pożyczek kasy pobierały średnio 5,01% w stos. rocz., od wkładów natomiast płaciły przeciętnie 4,22%, a zatem marża wynosiła niecałe 0,80%.

Zamknięcie kas oszczędnościowych w Prusach Wschodnich.

Rozporządzeniem min. skarbu Rzeszy ze względów oszczędnościowych zostały zamknięte z 1 stycznia 1933 r. kasy oszczędnościowe w Prabutach, Zalewie, Pruskiej Iławie, Dryforcie, Iławie nad Pregołą, Białejni, Węgorku. Agendy tych instytucyj przejdą na okręgowe kasy oszczędnościowe.

STATYSTYKA

Stopa dyskontowa na świecie.

Wobec szeregu zmian zaszłych na rynkach pieniężnych całego świata, nie od rzeczy będzie podać również zmiany, jakim w roku ubiegłym uległa stopa dyskontowa banków emisyjnych.

Nazwa kraju	Stopa procentowa w dn. 1/I. 32	Stopa procentowa w dn. 31/XII.32	Data ostatniej zmiany
Unja Południowo-Afryk. .	6	5	7. X.1932 r.
Albanja	8	8	1.VII. 1931 r.
Niemcy	7	4	22. IX. 1932 r.
Australja	6,5	6,5	VI. 1931 r.
Austrja	8	6	23.VIII. 1932 r.
Belgja	2,5	3,5	13. I. 1932 r.
Bułgarja	9,5	8	25.V. 1932 r.
Chili	6	4,5	26.VIII. 1932 r.
Danja	6	3,5	12. X. 1932 r.
Gdańsk	5	4	12.VII. 1932 r.
Hiszpanja	6,5	6	26. X. 1932 r.
Estonja	6,5	5,5	28. I. 1932 r.
Stany Zjednoczone A. P. Bank Fed. Rez. New-York	3,5	2,5	23.VI. 1932 r.
19 Banków Fed. Rez. .	3,58	3,33	
Finlandja	8	6,5	19. IV. 1932 r.
Francja	2,5	2,5	9. X. 1931 r.
Grecja	12	9	3. XII. 1932 r.
Węgry	8	4,5	17.X. 1932 r.
Indje angielskie	8	4	7.VII. 1932 r.
Włochy	7	5	2.V. 1932 r.
Japonja	6,57	4,38	17.VIII. 1932 r.
Litwa	6	6	1. IV. 1928 r.
Norwegja	6	4	1. IX. 1932 r.
Holandja	3	2,5	18. IV. 1932 r.
Peru	7	6	21.V. 1932 r.
Polska	7,5	6	21. X. 1932 r.
Portugalja	7	6,5	4. IV. 1932 r.
Rumunja	8	7	3. III. 1932 r.
Anglja	6	2	30.VI. 1932 r.
Rosja	8	8	1. IV. 1923 r.
Szwecja	6	3,5	1. IX. 1932 r.
Szwajcarja	2	2	22. I. 1931 r.
Czechosłowacja	6	4,5	26. IX. 1932 r.
Turcja	8	7	9 VII. 1932 r.
Jugosławja	7,5	7,5	18.VII. 1932 r.

GIEŁDA.

Z giełdy pieniężnej.

W dniu 30 stycznia 1933 r. notowano na Giełdzie Pieniężnej w Warszawie:

Dolary 8.91½

Papiery w zł. w zł.

7% Listy zast. Państw. Banku Roln. . . .	83.25
8% Listy zast. Państw. Banku Roln. . . .	94.00
7% Listy zast. Banku Gosp. Kraj.	83.25
8% Listy zast. Banku Gosp. Kraj.	94.00
7% Obl. Kom. Banku Gosp. Kraj.	83.25
8% Obl. Kom. Banku Gosp. Kraj.	94.00
8% Obl. Bud. Banku Gosp. Kraj.	93.00
6% Obl. Polsk. Banku Komun. I em. . . .	72.00
8% Obl. Polsk. Banku Komun. II em. . . .	81.50
8% Obl. Polsk. Banku Komun. III i IV em.	93.00

Papiery państwowe:

3% Prem. Poż. Budowl.	43.25
4% Prem. Poż. Dolar. ser. III	57.00—56.50—56.75
4% Prem. Poż. Inwestycyjna (serjowa) . .	109.00
5% Państw. Poż. Konwers. z 1924 r. . . .	41.75
6% Poż. Dolarowa 1919/20 r. . . .	59.25—58.00
7% Pożyczka Stabiliz. z 1927 r.	57.50—56.00—56.25
10% Pożyczka Kolejowa	100.00

Pozatem kosztują:

Akcje Banku Polskiego	82.00—81.00
ruble złote	4.68—4.69
ruble srebrne	1 33
gram czystego złota	5.9244

Z giełdy zbożowej.

W dniu 30 stycznia 1933 roku płacono na giełdzie zbożowej w Warszawie (za 100 kgm.):

żyto	16.50—16.75
pszenica jednolita	27.50—28.00
pszenica zbierana	26.50—27.00
owies jednolity	16.00—17.00
owies zbierany	14.00—15.00
jęczmień na kaszę	15.50—16.00
jęczmień browarny	16.50—17.50

NADESŁANE

Wyszedł z druku 4-ty zeszyt „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego". Na treść zeszytu składają się Artykuły: „O aktach prawnych wyrokowania według K. P. C." — Dr. J. K. Gidyński; „Bank Polski a współczesna sytuacja walutowa" — Dr. H. Nowak; „Idea korporacyjna" — X. Dr. A. Roszkowski. — Przegląd piśmiennictwa: 54 recenzyj i sprawozdań krytycznych z zakresu prawa, ekonomji i socjologji oraz bogata bibljografja odnośnej literatury polskiej i obcej. — Kronika ustawodawcza. — Sądownictwo: Przegląd orzecznictwa karnego i cywilnego Sądu Najwyższego dla wszystkich ziem polskich. Orzecznictwo Najwyższego Trybunału Administracyjnego. — Kronika gospodarcza, socjalna i samorządowa.

Wyszedł z druku zeszyt 2 „Przeglądu Gospodarczego" z dnia 15 stycznia r. b., zawierający następującą treść:

„Przegląd sytuacji" — E. R.; „O plan walki z kryzysem" — Jan Stecki; „40-to godzinny tydzień pracy" — J. B.; „Zagadnienie cen w przemyśle naftowym" — Dr. Alfred Kielski; „Z zagadnień drugiej piatiletki" — Stanisław Glass.

Poza tem zeszyt zawiera: Rynek pieniężny, Rynki towarowe oraz Kronikę.